

Valtion rakennusperinnön hyvä hoito

HAKLI, OLLI & AINO LAINE (2016; toim.). *Valtiolle rakennettu*. 236 s. Museovirasto, Helsinki.

Valtion rakennusperintöön kuuluu laaja valikoima erilaisia rakennustyyppejä keskiaikaisista linnoista modernihin virastotaloihin, kasarmeista ja vankiloista metsäkämppiin ja majakoihin. Ne kaikki kertovat omaa tarinaansa Suomen historiasta ja hyvinvointivaltion kehityksestä. Rakennukset on perinteisesti katsottu osaksi kansallista kulttuuriperintöä, jonka vaalimisesta ovat vastanneet ensisijaisesti julkiset toimijat. Viime vuosina käytännöt ja vastuut ovat kuitenkin muuttuneet valtion leikatessa menojaan.

Museoviraston tuore julkaisu esittelee valtion rakennusperinnön hyvän ylläpidon periaatteita ja käytännön esimerkkejä. Teos on suunnattu erityisesti valtion rakennusperinnön parissa työskenteleville, mutta sen ohjeet soveltuvat hyvin kaikille arvokiinteistöjä hallinnoiville ja julkisia rakennushankkeita suunnitteleville. Luettavaa löytyy myös niille, joita kiinnostaa valtion rakennusperinnön historiallinen muodostuminen tai vaikkapa se, miksi valtion virastotalo näyttää siltä kuin näyttää.

Museoviraston edellinen aihetta käsittelevä teos *Valtion rakennusperinnön vaaliminen* (1998) painottui enemmän valokuviiin ja havainnollisiin piirustuksiin työmaadokumentoinnista ja työmaiden suojauksesta. Nyt kuvat esimerkiksi rakennusvaurioista ovat jääneet pois. Yksi kuvauskohde on kuitenkin pysynyt samana: lästä johtuvaa patinaa esitellään molemmissa kirjoissa Suomenlinnan Pirunkirkon portaakkoa esittävällä kuvalla.

Teos on jaettu seitsemään osioon ja siinä on 34 artikkelia. Kirja tarjoaa perustiedot valtion rakennusperintöä koskevasta hallinnosta ja lainsäädännöstä sekä esittelee hyvää kiinteistöhoitoa ja rakennushankkeiden suunnittelua valtion arvohteissa. Kirjoittajat ovat valtion kiinteistönhaltijoita, suojeluviranomaisia ja kulttuuriperinnön asiantuntijoita. Suurin osa artikkeleista on kirjoitettu Museovirastossa, viisi artikkeleita Metsähallituksessa ja kolme Senaatti-kiinteistöissä. Lisäksi kirjaan on saatu artikkelit tieliikenteen alan valtakunnallisesta erikoismuseo Mobiliasta, Eduskunnasta, Suomenlinnan hoitokunnasta ja Puolustusvoimien rakennuslaitoksesta.

Ensimmäisessä osiossa käsitellään valtion kiinteistöjen hallinnassa tapahtuneita muutoksia ja kiinteistöjä koskevaa lainsäädäntöä. Viime vuosikymmeninä valtion hallintoa on uudistettu voimakkaasti ja toimitilat on haluttu tehokkaampaan käyttöön. Kiinteistöjen hallinta on keskitetty pääosin Senaatti-kiinteistöille, Metsähallitukselle ja Liikennevirastolle. Esimerkiksi Museoviraston hallussa ennen olleet linnat ja museot siirtyivät Senaatti-kiinteistöille vuonna 2014. Museovirasto kuitenkin edelleen valvoo ja ohjaa valtion arvoraaken-

nusten suojelua ja toimii restaurointihankkeiden asiantuntijana.

Toisessa osiossa esitellään valtion rakennusperinnön luokittelua ja arvottamista. *Valtion kiinteistöstrategia 2010* jaottelee valtion kiinteistövarallisuuden strategiseen ja ei-strategiseen. Strategiseen kiinteistövarallisuuteen kuuluvat ne rakennukset, joiden omistaminen on valtiolle välttämätöntä joko valtion tehtävienhoidon tai omaisuuden luonteen vuoksi. Ei-strategisesta kiinteistövarallisuudesta voidaan luopua. Strategista jakoa on sovellettu myös Museoviraston hallussa aiemmin olleen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden kohdalla. Viime aikoina onkin nähty esimerkiksi Museoviraston ennen omistamien kartanoiden myynti-ilmoituksia. Tänä vuonna myyntiin ovat tulleet ainakin Koitsanlahdenhovi Parikkalassa ja Pukkilan kartano Kaarinassa. Myös Metsähallitus on kehittänyt oman ”arvottamisavaimen” hallinnassaan olevien strategisten kohteiden määrittelemiseksi.

Mikko Härö Museovirastosta kirjoittaa teoksen johdannossa, että valtion rakennusperinnön kohdalla haaste ei niinkään ole perinteisten suojelukohteiden säilyminen vaan nuoremman, sotien jälkeen syntyneen rakennusperinnön vaaliminen sen arvoja kunnioittaen. Suomen rakennuskanta on nuorta ja nykyaikaa lähellä olevan arkkitehtuurin arvottaminen on vaikeaa. Senaatti-kiinteistöissä nuorta rakennuskantaa on arvettu omalla asiantuntijaryhmällä, ja osalle rakennuksista on tiettyjen kriteerien täytyessä annettu arvokiinteistön status. Status otetaan huomioon rakennuksen ylläpidossa ja korjaustoimissa niin, ettei rakennuksen arvoja vaaranneta. Varsinainen suojelutarve voidaan ratkaista tulevaisuudessa.

Seuraavat kolme osiota käsittelevät kiinteistöjen hoitoa, käyttöä ja ylläpitoa. Rakennuksen säilymisen kannalta käytön jatkuvuus on ensiarvoisen tärkeää, mutta käyttö aiheuttaa rakennuksille myös muutostarpeita. Valtion virastoissakin vanhasta huonetoimistomallista on siirrytty monitilatointiin, joissa on erikokoisia tiloja erilaiseen työskentelyyn. Senaatti-kiinteistöissä työskentelevän Selja Flinkin artikkelissa on kuvia Helsingin yliopistomuseo Arppeanumin uudistetuista tiloista. Muutoksen havainnollistamiseksi olisi ollut mielenkiintoista nähdä kuvia myös lähtötilanteesta.

Muissa artikkeleissa käsitellään muinaisjäännöskohneiden hoitoa, arvokaluisten säilyttämistä, viestinnän suunnittelua valtion korjausrakennuskohteissa, Merenkurkun maailmanperintöalueelle laadittua korjausohjeistoa sekä vapaaehtoistyön mahdollisuuksia kulttuuriympäristön hoidossa. Yksi asia nousee esiin lähes kaikissa artikkeleissa: ylläpidon ja hoidon tärkeys. Kiinteistön hyvä hoito säästää sekä budjettia että alkuperäistä arkkitehtuuria. Pekka Lehtinen Museovirastosta toteaa artikkelissaan, että jos kiinteistöille on annettu kulttuu-

rihistoriallinen strateginen merkitys, sen ylläpitoon ja hoitoon on myös varattava riittävät resurssit. Valtion tulisi hoitaa omistamaansa arvokasta kulttuuriperintöä vastuullisesti ja suunnitelmallisesti ja toimia näin esimerkkinä myös muille. Ylläpidosta säästäminen johtaa lopulta suuriin ja kalliisiin korjaushankkeisiin.

Kirjan kuudes osio esittelee monipuolisesti rakennushankkeen suunnittelussa huomioon otettavia asioita. Artikkeleissa paneudutaan rakennushankkeen vaatimiin arkeologisiin selvityksiin, esteettömyyteen, turvajärjestelmiin, talotekniikkaan sekä viime aikoina paljon esillä olleeseen aiheeseen eli sisäilman laatuun. Lehtinen toteaa korjaushankkeen suunnittelun vaiheita käsittelessään, että erityisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen muuttamisessa uuteen käyttöön on käytettävä harkintaa ja käyttövaihtoehtojen vertailussa pitäisi aina olla mukana myös niin sanottu nollavaihtoehto. Rakennushistoria tulisi selvittää heti, kun mahdollinen korjaushanke tulee näköpiiriin, koska rakennushistoriaselvitys on välttämätön työkalu suunnittelun tavoitteiden määrittelyssä. Hyvissä ajoin tehtyjen tutkimusten tärkeyttä ja korjaustoimenpiteiden dokumentointia korostetaan monessa artikkelissa.

Viimeinen osio käsittelee erilaisia restauroinnissa ja rakennustutkimuksessa käytettäviä tutkimusmenetelmiä, kuten pigmentti- ja sideainetutkimuksia ja analyyttisiä valokuvausmenetelmiä. Tutkimusmenetelmät ovat kehittyneet merkittävästi sitten edellisen kirjan, jossa tutkimusvälineitä olivat vielä enimmäkseen kynä, mitta, vasara ja erilaiset lastat. Niillekin toki on edelleen käyttöä. Kirjan lopussa on vielä sanasto keskeisistä käsitteistä.

Teos on haluttu kirjoittaa positiivisessa ja rakentavassa hengessä. Kirjasta saa sen vaikutelman, että valtion rakennusperintöä hoidetaan pitkäjänteisesti, suunnitel-

mallisesti ja kulttuuriperintöarvoja kunnioittaen. On toki huojentavaa lukea, että Säätytaloa ja Eduskuntataloa hoidetaan mallikkaasti, mutta olisiko kirjaan voinut ottaa mukaan myös esimerkin kohteesta, jossa kaikki ei ole mennyt niin hyvin? Virheistäkin on yleensä mahdollista oppia. Askarruttamaan jäi myös se, miten käy niille arvorakennuksille, joista valtio päättää luopua. Suojelustatus säilyy, mutta esimerkiksi Museoviraston ohjaava rooli ei enää ulotu niihin samalla tavalla kuin ennen ja käyttötarkoituksen muuttuminen aiheuttaa rakennuksille suuria muutospaineita. Eniten kirjassa kummutti se, että ilmastonmuutoksen vaikutuksista rakennusperinnölle ei mainittu sanallakaan. Energiatohokkuusvaatimuksiin viitattiin ohimennen, mutta niihinkään ei sen kummemmin paneuduttu.

Juha Vuorinen kiteyttää kirjan viestin kirjoittaessaan, että ”vain tieto kohteista voi lisätä ymmärrystä, ymmärryksen avulla kykenemme lukemaan rakennusten merkityksiä, merkityksen välittämänä opimme arvostamaan kohteita ja arvostuksen kautta vaalimaan niitä” (s. 94). Tätä viestiä olisi ollut kiinnostavaa peilata nykyiseen kehitykseen, jossa vastuuta kansallisen kulttuuriperinnön hoidosta ja ylläpidosta ollaan siirtämässä yhä enemmän yksityisille toimijoille. Samalla teoksessa olisi voinut ottaa kantaa suojelun ja ylläpidon haasteisiin, kun työhön käytettävissä olevat resurssit tuntuvat olevan vähissä kaikilla sektoreilla. Tällaisenaankin teos toimii erinomaisena käytännön oppaana ja antaa kiinnostavan näkökulman suomalaisen hyvinvointivaltion kehitykseen ja meneillään olevaan muutokseen.

NIINA UUSI-SEPPÄ

*Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Turun yliopisto*